

د هو ټکو ناری

لیکونکی
حبيب الله «رفيع»

اھدا

دملی مشر میر ویس

نیکه لویی

اروا

تہ

د سيندو پياوړې خواخوږي اوزما
گران ملگري مياغلي د اکرز يار صاحب

ته! په لاسه مينه

ح - رفيع

د هوتکو ناري ۱۳۴۹/۷/۹

ليکونکی

حبيب الله «رفيع»

۱۳۴۹

دولتی مطبعه

۵۰۰ ټوکه

سرېزه

(د هوتکو نارې) دهغې کړۍ یوه لړۍ ده چې زه یې له اوبږدې مودې را په ديخوا (د خلکو سندرې) تر نامه لاندې په راټولولو خپرلو او لیکلو بوخت یم .

د خلکو د سندرې په سلسله کې یوازې او یوازې هغه ادبیات تر راغونډونې او خپرې لاندې نیول کېږي کوم چې په خلکو پورې اړه لري ، د خلکو له ژوند څخه یې رنگ اخیستی او د فولکلورۍ ارزښت درلودونکی وي .

په دې برخه کې تر اوسه پورې :
(دمیندوسندرې) ، (د ماشومانو سندرې) ،
(د ورو مشاعرې) ، (کیسې) ، (د لویانو سندرې)
(محلی پارچې) ، (ذاتې نارې) ، (بابولالې) ،
(د کاکړو غاړې) ، (د هوتکو نارې) ، (فالونه) ،
(لنډۍ) ، (سروکۍ) ، منظوم متلونه ،
(ساندې) ، (دمرو تو کسرونه) ،
(مقامونه) ، (چار بیتې) ، (بدلې) ،
(بگتۍ) ، (لوبې) ، (کیسې) ، (داستانونه) ،
(غبرونه) او (مشاعرې) راټول شوي چې په ځانګړې کتابي شکل کې به وړاندې شي .

د هوتکو نارې لومړی د (آريانا) په مجله کې خپرې شوي او اوس په دې رساله کې وړاندې کېږي ، هیله ده چې د افغانستان د ملي ادب ، تاریخ او فولکلور علاقمندان به ترې مستفید شي .
ح، رفیع

داناري

دهوتکو ناري هغه رزمي او حماسي
اولسي سندري دي چي دلومړي ځل له پاره
تربحث لاندې نيولي کيږي. دا سندري که
څه هم زيات عمر لري خو له دې سره - سره
د تحقيق له ساحي څخه وتلي وي او تراوسه
څوک نه ووپري پيښ شوي چي راتولي او
تر تحقيق لاندې يې ونيسي ، له نيکه مرغه
دهيواد يوه پوه شخصيت ښاغلي مو لوي
محمد يعقوب «ناصری» ددي نا رو يوشمير
له ځيني قلمي آثارو او دناصر وکو چيانو
له خولي څخه چي داناري په دوي کي له
پخوا څخه سينه په سينه رانقل شوي او
تر نن پوري په شفا هي ډول خوندي دي ،
راخيستي او راغوندي کړي دي. دغه
ښاغلي مهرباني وکړه او ما ته يې دنقل
اخيستلو او زما د کتاب د تکميل له پاره
راکړي او په دې وسيله يې ما ته دا افتخار
راوباښه چي دلومړي ځل له پاره د پښتو
د اولسي سندرو داملې ، حماسي او رزمي
برخه تر څيړني او تحقيق لاندې ونيسم
او دلومړي ځل له پاره يې د ملي ادب دوستانو
حضور ته وړاندې کړم .

دهوتکو ناری دپښتو داولسی سند رو
 هغه خوږه او قیمتی برخه ده چی په
 فولکلوری او ادبی ارزښت سر بیره په
 تاریخی لحاظ هم دډیر ارزښت او توجه
 وړدی او خصوصاً دهوتکی دو ری په زیاتو
 پښو چی لاتر اوسه دتاریخ له نظره مشکوکی
 وی رڼا اچوی او روښانه کوی یی او هم
 دپښتو اولسی ادب په انواعو او ډو لو نو
 کی دیوه نوی ډول زیاتو ن دی .

دهوتکو دنارو پیدا ښت او سر

چینه :

خرنگه چی دهوتکو په هره یوه ناره
 کی یوی ثابتی تاریخی پښی ته اشاره ده
 نوځکه دپښتو داولسی سندرو تر هرډول
 نه ددی نارو دپیدا کید لو دسمی نیتي په
 باب قطعی حکم کیدلای شی .
 ددی نارو دپیدا کیدو یوا ځینی عامل
 هغه مبارزی دی چی دغیورو افغانانو له خوا
 دگرگین او صفوی تسلط په ضد شوی دی
 نوځکه داناری هم دهوتکو دنهضت اودملی
 مشر میرویس نیکه له ملی قیام سره جوخت
 منځ ته راغلی او درست دهوتکو داقتدار
 ترپایه پوری یی جوړښت دوام کړی او د
 هوتکیانو داقتدار دټولی مودی په بیلو -
 بیلو وختو کی دهوتکو او ناصرودغیرتی ښځمنو
 او ځینی ځوانانو له خوا ویلی شوی دی
 خوخرنگه چی ددی نارو له ژوری کتنی

څخه ښکاري چي زياته برخه يي د هو تکو له خوا ويلی شوی نو ځکه ما هم يوازي دهو تکو دنارو په نوم يادي کړی .

دهو تکو ناری هم لکه داو لسی سندر و د عمو می برخی نور ډولو نه غوندي يومعین او ټاکلی ويونکی نه لری او دهو تکو د اقتدار د دوری د ټولي مودی په بیلو - بیلو وختونو کی د هر چا له خوا ويلی شوی او جوړی شوی دی ، که څه هم له ځیني نارو څخه څرک لگی چي ويونکی يي مشخص شوی خصوصاً زیاتره ناری داسی مطالب لری چي حتماً باید دملی مشر میر ویس نیکه لور میرمن زینبی ويلي وی لکه چي د سيدال ناصر په برخه کی ويلي شوی ناری د همدی په نامه قيد او ثبت شوی دی خوله ژوری کتنی څخه داسی ښکاري چي له یوڅو نارو پرته نوری ددی نه دی او حتی ځیني داسی ناری هم پکی موندلی کيږي چي په قطعی توگه زینبی ته د منسوبید لو امکان نه لری چي دلته دخو نارو په راوړلو سره د حقیقت واضح کول غواړو : که داناره د زینبی وبلله شی ښایي :

که زمري دی شاه اشرف د جنگ زمري دی
شا اشرف ته کام را نغی دنا در
په اشرف خان ځکه پری دی
مگر په دی ناره کی یوه بله پښتنه
ښځمنه د زینبی له خولی حکایت کوی :
زینو بی له زړا وا یسته تو ر کسی

وی ویل سلیمان را نفی نا درزور سواوس زما دیلار بنار نسی

نو په دی اساس ثابتہ شوه چی دا
ناری ټولی د زینبی نه دی او حتی په
هوتکو سربیره دناصر و بنځمنو هم جوړی
کړی دی خو سره له دی هم څرنگه چی
بی بی زینبه دپښتو یوه مقتدره او خوږ ژبی
شاعره وه (۱) نو امکان لری چی ددی نارو
لومړی نښلوانکی به همدا وی او بیا به
وروسته ددی په پیروی نورو غیر تمنو
پښتنو بنځمنو هم ویلی وی .

په هر حال له پورتني بحث نه دا
نتیجه اخیستله کیږی چی دهوتکو ناری هم
لکه دکاکړو غاړو ، داتن نارو بابولا لو او
نورو غوندي یو مخصوص او معین ویونکی
نه لری او په یوه معینه او ټاکلی موده کی
دهرچا له خوا ویلی شوی دی، دلومړی ځل
له پاره په کندهار کی منع ته راغلی اولومړی

(۱) دبی بی زینبی هغه اغیزه نا کی
سیاندي چی دخپل ورور شاه محمود هو نک
په مړینه یی ویلی دپتی خزانی په ۱۸۷،
۱۸۹، ۱۹۱ مخونو کی ثبتی دی چی کسری
دی :

ږغ سوچی ورور تیر له دنیا سو نا
قند هار وا په په ژړا سو نا
ږه می په ویر کی مبتلا سو نا
چی شاه محمود له ماجلا سونا

جوړ وونکي يې ناصر او هوتک دي .
 لکه څرنګه چې ددی نارو دویلو تاریخ
 معلوم او ښکاره دی همدا راز یو زیات
 شمیر تاریخي حقایق هم له ځانه سره لري
 او حتی داسې نوی مطالب هم پکې شته
 چې دهوتکيانو دتاریخ دتیارو ګو ټونو په
 روڼولو کې زیات کار تری اخیستل کېږي
 او په زیا تو تاریخي پېښو او وقایعو رڼا
 اچوي . همدا راز دهو تګو له نارو څخه
 بریښي چې داناري به په هغه دو ره کې په
 زیاته پیمانه ویلي شوی وی خو څرنګه چې
 لیکلي شوی نه دی نو ځکه دزمانې په
 تیریدو سره له منځه تللي او یوه ډیره کمه
 برخه یې اوس په لاس کې شته چې هغه
 هم ټولې نه دي لیکلي شوي او لا په سینو
 کې پاتې دي .

دهوتکو دو ری ته یو لنډ نظر

څرنګه چې دهوتکو دنارو دو یلو
 زمانه دهو تګو د اقتدار دو ره ده نو لازمه
 ګڼل کېږي چې دهوتکو د اقتدار ددو ری په
 باب هم یوه لنډه یا دونه او خبرې وکړو :
 هوتک دغلجیو یوه پښه او په پښتنې
 کورنیو کې دعلم او ادب یوه مشهوره
 کورنۍ ده چې حتی ددی کورنۍ مشر
 « هوتک بابا » هم دپښتو یو خو ښ ژبی
 شاعر او دقدر وړ عالم ، زاهد او عابد ؤ
 چې دا وو می هجری پیرۍ په اواخرو کې

بي ژوند کاوه ، خو دهوتکو د نهضت دوره
 هماغه دميرويس نیکه ظهور او منځ ته
 راتګ دی او خصوصاً کله چي مير ويس
 نیکه د گرګین په مقابل کی ملی قیام وکړ
 نوله هماغه وخته د هوتکو د بخت ستوری
 په خلیدو او دهیواد تیاره فضا په روښانه
 کیدو شوه .

میرو یس نیکه ۱۱۱۹ هـ ق کال د میانی
 (ذوالقعدی) په ۱۹ نیټه په گرګین بری
 وموند او له کند هاره یی د پر دیو د سلطی
 تغر ټول کړ، له هغی وروسته که څه هم
 دهیواد داقتدار واګی دمیرويس نیکه په
 لاس ولویدی خو ده ځان د پاچا په حیث
 معرفي نه کړ او خپله ملی وظیفه یی د ملی
 مشر په صفت اجرا کوله او په دی اساس
 یی په افغانستان کی بیا د ملی حکومت
 بنسټ کینېدو او دهیواد مهمی چاری یی
 د ملی جرګو په اساس تر سره کولی ، د احم
 باید ووایو چي دمیرويس نیکه قیام په
 داسی موقع کی وشو چي افغانستان
 د تجزیی او انتشار په لړو کی محوه او له
 منځه تللی ؤ. داهغه وخت ؤ چي افغانستان
 په دریو برخو ویشل شوی او د دریو
 خارجی قوتونو په لاس کی ؤ: دهیواد
 شمالي سیمی د ماوراء النهر د شیبانی ،
 لویدیځی سیمی د ایران د صفوی او ختیځی
 سیمی دهند د بابری دو لتونو په لاس کی
 وی او تقریباً دی خارجی سلطو په مجموعی

توگه ددوو پېړيو په موده كې افغانستان دمحوه كېدو تر حده ورساوه او ميرويس نيكه لومړنۍ شخص و چې د يوې ملي ارادې په اساس يې خپله مبارزه شروع كړه او د تعقل ، تدبر ، سنجش او آرامۍ له لارې يې د ذهني او عيني شرايطونه مساعد كولو نه وروسته عملي قدم او چت او د يوه ملي حكومت د بنسټ په ايښو دلو سره يې دهيواد يوې برخې ته له خارجي سلطې نه نجات وركړ خو وروسته نورو وطنپرستانو هم دده په قدم قدم كېښود او افغانستان يې ددو پېړيو خار جي سلطې نه وروسته له پردو منگو لو نه خلاص كړ خو په ابدالي دوره كې د لوي افغانستان تشكيل منځ ته راغی او دهيواد سياسي حدود له طبيعي حدودو سره منطبق شول .

دميرويس نيكه تر وفات وروسته دده ورور عبدالعزيز پاچا شو خو څرنگه چې له ملي روحيې سره سم يې رفتار نه كاوه نو د يو شمير وطن پرستانو له خوا دنارنج په قصر كې ووژل شو او وراره يې شاه محمود هوتك له ده نه وروسته پاچهۍ ته ورسيد . شاه محمود هوتك په ۱۱۲۹ هـ ق كال پاچا شو ، له كومه ځايه چې د شاه محمود په رگوكي دخپل پلار وينه په غورځنگ وه نو ځكه دده دوطن پرستۍ روحيه ډيره قوي وه او دخپل پلار غوندې يې دوطن د حفاظت اوساتنې له پاره ملا وتړ له اوهـم

یی دکرمان او اصفهان لورته هڅه وکړه
 او دلته یی دکندهار په تخت خیل کشر
 ورور شاه حسین کښیناوه ، چی زموږ زده
 تر خپرني لاندی ناری هم اکثره ایران ته
 دمحمود اودده دملگرو دتگ سره اړه لری
 او هم یی یوه نوره برخه دشاه اشرف له
 سقوط نه وروسته دشاه حسین دسلطنت
 داواخرو سره چی نا در افشار په کندهار
 کی و، مربوطی دی . همدا راز په ایران کی
 دشاه محمود له مړینی نه پس شاه اشرف
 په ۱۱۳۷ هـ ق کال پاچا شو او په ۱۱۴۲
 هـ ق کال ووژل شو .

شاه حسین تر پنځلس کلو سلطنت
 وروسته په ۱۱۵۰ هـ ق کال دنادر افشار له
 خوا ما زندران ته تبعید او په ۱۱۵۲ هـ ق
 کال مړ شو .

په دی اساس دهوتکو د اقتدار ددوری
 شروع له ۱۱۱۹ هـ ق کال نه دمیر ویس نیکه
 په واسطه شوی او په ۱۱۵۲ هـ ق کال
 دشاه حسین په استارت او وفات سر ته
 رسیدی ، (۲) او په دی اساس دهوتکو

(۲) ددی وقایعو دزیات تفصیل له
 پاره دی دمحمد هوتک پتی خزانې ، د سید
 افغانی تتمه البیان ، دملیسون دافغانستان
 تاریخ ، دسر جان مالکم دایران تاریخ ،
 دبیتوا هوتکیان ، دقاضی عطاء الله دپښتو
 تاریخ ، دظفر کاکا خیل پښتانه دتاریخ

دناړو دويلو تاريخ هم حتی له ۱۱۱۹ هـ ق
کال نه لا دمخه او تر ۱۱۵۲ هـ ق کال لارا
وروسته بللای شو چی داناره :

که تیری گورچی بیا کړی تیری نا پړی
یو میر خان و ځنی پاتې ، میر خان
هم او س قند ها رته کړ گین غوا پړی
تر دی نهضت دمخه ، او داناری :

څوک خبر ووچی تقدیر به کوی داسی
شاه حسین به نا در نسی بیا بسی
لوری د ایران ته بندی باسی
که ولاړی شاه حسین و لاړپه ارمان کی
ده ویل کام به می را سی دنا در
او ما به جنگ وی په میدان کی
دهوتکی اقتدار تر سقوط و روسته
ویلی شوی دی .

دهوتکو د نا رو جوړښت او تقطیع
دهوتکو نا ری یو مخصوص جوړښت
لری چی دهری ناری لومړی مسری لنډه
او دو همه اوږده ده ، خو قافیه یی سره
یوه ده . داوولسی سندرو دملی کیسو ځینی
غږونه (چی وروسته راځی) په جوړښت کی
دهوتکو ناروته ورته دی خو په عموم سی
توگه دملی کیسو په غږونو کی ددواړو
مسریو همقا فیه توب شرط نه دی او سره
له دی چی دلته ټولی سره همقا فیه اوله

په رڼا کی ، دافغان او پارس جنگ او نورو
آثارو ته مراجعه وشي .

سیاق نه ټټکاری چی یو ډیر موزون او
 مطبوع وزن او آهنگ هم لری او ټټا یی
 چی اوس به هم دغلبجی ټټخمنو له خوا په
 ډیرزړه وږونکی آهنگ ویلی کیږی .
 دهوتکو دنارو لومړۍ مسرۍ عموماً
 دوولس سیلابه او کله - کله یوولس سیلابه
 لری او دو همه مسرۍ یی په عمومی توگه
 شل سیلابونه لری، په نذر ډول دځینۍ
 نارو وروستی مسرۍ هم لنډی او دواړی
 سره برابری دی .

دهوتکو دنارو نمونی

خرنگه چی دهوتکو دنارو په هره ناره کی یوی تاریخی پېښی ته اشاره ده نوڅکه لازم دی چی دهری ناری په خواکی دهغی ناری دښودل شوی پېښی څه تفصیل هم وړاندی کړو ، څکه چی زیات شمیر تاریخی وقایعو ته پکی اشاری شوی دی :

که تیری گورجی (۳) بیاگری تیری ناری (۴)

(۳) گرجیا ن هغه قبیله ده چی گرگین هم دی قبیلی ته منسوب ؤ او په همدی اساس دلته گرگین هم دگرجی په نامه یاد شوی دی .

(۴) ناری تیروول یوه اولسی اصطلاح ده او دلته یی مطلب دی چی گرگین فکر کاوه چی دملی جنبشو نو یوازینی محرک همدا شخص دی او دمیر ویس نیکه په نیولو سره یی گویا لاری تیری شوی او فکری کاوه چی اوس به په آرامی سره خپل حکومت ته دوام ودرکوم .

يو مير خان (۵) و ځني پاتي، مير خان
هم اوس قندهار ته گرگين (۶) غواړي (۷)
بيا سم سوي د هوتک د تالو فال دي
با (۸) خپل ملک له گرجي خلاص کي،

(۵) مير خان دميرويس خان مخفف او
عاً ميانه نوم دي چي خلکو ورته دتجليل او
تحبيب په غرض مير خان ويل .

(۶) گرگين په کند هار کي دصفوي
دولت له خوا يو ظالم حاکم و چي اصلا
ارمني او بيا يي ظاهراً اسلام منلي و خو
دکند هار په خلکو يي په اصطلاح چپه
ميچني گرځولي او حتي دخلکو مال او ناموس
هم تري په امن نه وځو په ۱۱۱۹ هـ ق کال
دميرويس نيکه له خوا دده په وژلو سره
دده ظلمونو ته هم خاتمه ورکړه شوه .

(۷) دتاريخ په اساس ددي ناري
دويلو موقع نه معلوميزي خو دشفا هي
روايت په اساس هغه وخت ويله شوي چي
ميرويس نيکه دهيواد داوضا عو څارنه
کوله او دتجارت په جامه کي دخلکو په
يو کولو او دخپل ملي پروگرام په تنظيمولو
وخت و او کله چي گرگين دده په دي
فعاليت خبر شو نو دي يي دکند هار مرکز
ته وغوښت او بيا وروسته يي په ۱۱۱۱ هـ ق
کال اصفهان ته محبوس وليږه .

(۸) مراد له با با نه مير ويس نيکه

دي .

محمود کړی د کرمان نیو لو خیال دی (۹)

که زنی (۱۰) پښتانه تو ریا لې ز نهی
په غزا و لار و کرمان ته ، تو یوی
اوس په پر دو هیوا دو وینی (۱۱)

تر سر کزی د با با دعا او غوړی (۱۲)

(۹) داناره هغه وخت شوی کله چی
د کند هار د تخت واگی د شاه محمود هوتک
لاس ته ورغلی وی او نو موړی پاچا چی په
۱۱۳۳ هـ ق کال فراه ته تللی ؤ، د کرمان
د خلکو په غوښتنه هغی خواته وخوځید او
د کرمان خلک چی د شهداد خان له حملونه
په تکلیف ؤ، ده ته تسلیم او کرمان فتح
شو خو بیا وروسته د صفوی دربار له خوا
لطف علی خان د کرمان د مدافعی له پاره
را واستول شو .

(۱۰) زنی = ژنی = خوانان =

زلمی .

(۱۱) دا ناره د کرمان خوا ته د افغانی

خوانانو د تگ په وخت ویلی شوی اود دوی
دمپړانی ستاينه پکی ده ، دناری ویونکی
افتخار او مباحات کوی چی پښتنو تور زنو
د خپل هیواد خپلواکی تر لاسه کړه او اوس
- اوس په پر دیو هیوادو هم وینی تو یوی .

(۱۲) ددی مسری مفهوم گونگ

غوندی دی خوښکازی چی په اصل کی به

محمود واخیستله توره له گر جیا نو
به مریان بنیخی کپی جو پی (۱۳)
احمد خان میانی (۱۴) بنا غلی دی زلمو کی
دکر مان کلاته خیژی دتوپو گو لی یی
اوری پی زینو کی (۱۵)

داسی وی : « ترسر کیزی دبابا دعاوی
غواپی » چی یعنی شاه محمود ترمخ خلی
دبابا دعا غواپی ، بنایی دلتله له بابا نه
مراد میر ویس نیکه وی چی شاه محمود
دده له زیارت کولو نه وروسته دایران په
لور روانیز ی او یا هم بنایی کوم بل
روحانی شخصیت تری مراد وی .

(۱۳) داناره هغه وخت شوی چی
شاه محمود هوتک دخپل پلار دو صیت چی
دمړینی په وخت یی ویلی وو : « اصفهان
ونیسی » دتر سره کولو په غرض داصفهان
په لور دلنبرک تیاری وکړه او روان شو .

(۱۴) داسپری په تاریخ کی معلوم نه
شو خوله ناری خخه بنکاری چی دهو تکی
دوری یو لوی مجاهد تیر شوی اودکرمان
دکلا په نیو لو کی یی چی دصفوی حاکم
له خوا پکی حربی استحکامات شوی وو ،
ستره برخه در لوده .

(۱۵) داناره هغه وخت شوی کله چی
محمود ددو هم خل له پاره کرمان ته
ولای او هلته یی دصفوی حاکم لطف علیخان

چی لکزی (۱۶) ته له کرمانه شاه راغبرگ سو
حسین خان توری ته لاس کی ، دلکزی
د حسین خان له لاسه مرگ سو (۱۷)

که سر دی اصفهان (۱۸) د ملکو سر دی
چی اصفهان نزدی کوی سیدال

سره پنجه ورکړه او بالاخره یی نو موړی
لطف علیخان سولی اود جنگ تاوان ورکولو
ته مجبور کړ .

(۱۶) سلطان بیجن لکزی په ۱۱۳۳
ه ق کال د شاه محمود له خوا کله چی دی
د فراه او کرمان په نور روان و ، د کند هار
د حاکم په حیث وټاکل شو .

(۱۷) : داناره هغه وخت شوی کله چی
د شاه محمود په غیاب کی لکزی بغاوت وکړ
او داغتشاش زمینه یی مساعده کړه ،
شاه محمود ددی خبر په او رید نو سره له
کرمانه بیرته را غبرگ شو خو دده له
را رسید لونه مخکی د شاه حسین هو تکی
له خوا دلکزی ژوند ختم شوی او دده
دا ناوړه اراده شنډه شوی وه .

(۱۸) اصفهان په اتلسمه پیړۍ کی
د صفویانو پايتخت و خو په ۱۷۲۲ ع /
۱۱۳۵ ه ق کال شاه محمود اصفهان فتح
او د تاجپو شۍ مراسم یی هم لته په خای
شو ل .

ناصر (۱۹) دی (۲۰) که غوتو ن (۲۱) دی په گلو ن (۲۲) کی لوی

(۱۹) سیدال خان ناصر د هوتکی دوری له مشهورو سپه سالارانو او سرنیزو وخوانانو څخه ؤ چی د هوتکو د آزادی د تحریک له شروع څخه د هوتکیانو د سلطنت د سقوط تر وروستی مرحلې پوری یی د تیری کونکو سره جنگونه کړی دی او د ۳۲ کلو په موده کی چی هو تکی اقتدار قایم ؤ ده خپله توره له لاسه نه ده ایښی او دیوه تجربه کار حربی جنرال په حیث یی تر هغه وخته څو د نادر افشار له خوا دسترگو له نعمت څخه محروم شو، خپلی مبارزی ته ادامه ورکړه. د سیدال ناصر په توره سر بیره قلم هم په لاس ؤ. (۲۰) داناره هغه وخت شوی کله

چی په کرمان کی د شاه محمود ځینی حربی افسرانو ده ته د جنگ د قطع کولو پیشنهاد وکړ او غوښتل یی چی همدننه خپله دویش کرښه وباسی، خو سیدال خان د اپیشنهاد ونه مانه او د اصفهان نیو لوییشنهاد یی وړاندی کړ نو ځکه ورته په ناره کی د اصفهان نژدی کونکی ویلی شوی دی.

(۲۱) غوتون دلته د ډلی او غونډی

په معنی دی.

(۲۲) له گلون نه مراد گلناباد دی.

غوټون دی

ملو خان (۲۳) باندی گریزی دد بښمن
یی له تیری تو دی کوټون دی (۲۴)

که ډار که پردی (۲۵) ډار که له کوټونه (۲۶)
په گلون یی ما تی و کړه ، ځنی پا تی
سو ه ټوپک ، توری، تو پونه (۲۷)
سری گولی دی دگلو ن په میدان او ری

(۲۳) ملو خان دامان الله خان
عا میانه نوم دی چی نو موړی په تاریخ کی
دامان الله سلطان په نامه مشهور او
دگلنا باد په جگړه کی د هوتکی لښکرو
دبڼی اړخ قو ماندان و او دگلنا باد په
فتح کی یی لوی لاس درلود .

(۲۴) داناره هغه وخت شوی چی
افغانی زلمیان په گلنا باد کی سره راټول
شول او بیا یی له صفوی لښکر سره چی
دمحمد قلی خان او عبد الله خان په مشرۍ
راغلی جگړه وکړه او هغوی یی له زیاتو
تلفاتو نه وروسته مات کړل .

(۲۵) دلته مراد له پر دو څخه د
صفویا نو لښکر دی .

(۲۶) کوټون دغو څولو ، ورژلو او
ټوټی کولو په معنی دی چی دلته مراد تری
دغلیمانو وژل دی .

(۲۷) داناره هغه وخت شوی چی
دگلنا باد په میدان صفوی عسکر و له زیاتو

« نوری » (۲۸) پروت دی په میدان
کی، بنایسته صورتی نه دی پله پوری (۲۹)
مندی کړی د اصفهان جگړی (۳۰) پوری
و سوه لس میاشتی (۳۱) جگړه په پر دو

تلفاتو نه وروسته ماته وکړه او خپل ټول
حربی لوازم تری پاتی او افغانانو تر لاسه
کړل .

(۲۸) دنوری په نامه په تاریخ کی
څه معلومات نشته خو دهوتکی د وری دوه
ملی مبارزین یو دنور الله خان او بل د
نور خان بریڅ په نامه باندی شته چی په
دی د وړه کی یی زیاتی مبارزی کړی
نو بنای چی نوری هم له نو مو پرو دوه
کسانو څخه دیوه تن دنوم عا میانه تلفظ او
شهرت وی چی د گلنا باد په میدان کی مړ
شوی دی او اغلباً چی نورخان بریڅ به
وی .

(۲۹) پله پوری دقند هار په محاوره
کی سره نښتی ته وایی .
(۳۰) دلته د جگړی کلمه دقند هار په
محاوره په دریو سیلا بو نو ویله کیږی او
که دوه سیلابی تلفظ شی نو مسری سخته
مو می .

(۳۱) په تاریخ کی ددی جگړی موده
اته میاشتی نبود له شوی د، چی د ۱۷۲۲ع
کال د مارچ د میاشتی په اووم شروع او د
همدی کال د اکتوبر د میاشتی په ۲۲ نیټه

(۳۲) باند ی یی پخی کړ لی توری (۳۳)
که گوری له در ستو (۳۴) گوری خانو نه
په نا صرو پرو ن وسو ه ستو
بانونه (۳۵)

که ورو نه د اصفهان دی دوولس ورونه (۳۶)
پښتنو سره جلا کړ ل هو تک خلاص
سو و د ټول پښتون مرو نه (۳۷)

د شاه حسین صفوی په تسلیمیدو سره
سرتو رسیری .

(۳۲) له پردو نه بیا هم مراد صفوی
لښکر دی .

(۳۳) د اناره د اصفهان د جگړی نه
وروسته ویلی شوی چی د افغانی خوانانو
میرانه پکی ستایل شوی ده .

(۳۴) درستنه : اسلحه او د جنگت
وسله . یعنی پام کوی او له جنگی وسلو
څخه خانونه وساتی .

(۳۵) ستو بانو نه معلوم نه شول
چی څه ته وایی ؟ خو په قلمی متن کی
ورسره لیکل شوی : « یو ډول وسله وه
چی وچا وده » .

(۳۶) بنایي چی په هغی وخت کی به
د اصفهان بناری کلا دو و لس دروازی
در لودی .

(۳۷) د اناره هغه وخت شوی چی
افغانانو اصفهان فتح کړ .

رحيم گل سليما نخيل (۳۸) و کړی بېکۍ
که زو ندی ولاړم تر کوره را په سر
کي درابيا توره خو نی (۳۹)

که ز رو اصفهان کلا د ز رو
شاه محمود ته ور نیولی وه
نا صرو (۴۰)

که خاخي تر شنه ز په می و ینی خاخي
اصفهان پرو ن ز مو ب و نن نا در
ته نر او بنځی پکي ناخي (۴۱)
که جگړی دمهما ن (۴۲) سختی جگړی
که هر خو پښتانه مات سو و ، په پردو
(۴۳) کي یی ښی تو ری کړ لی غو پی

(۳۸) په هوتکی تا ریڅ کي ددی
سړی نوم زما په نظر نه راغی خو ښکاری
چی ددی دو ری یو جنگی سړی ؤ .
(۳۹) خونۍ د پرو نی یو ډول دی
چی واره - واره خالو نه لری .

(۴۰) داناره هم د اصفهان له نیولونه
وروسته شوی چی د سیدال خان ناصر او
دنورو ناصری تور ز نو میرا نی ته پکي
اشاره ده .

(۴۱) داناره هغه وخت شوی چی
اصفهان د نادری قواؤ په لاس کښیو تللی ؤ .
(۴۲) مهماندو سنت هغه میدان دی
چی په ۱۱۴۲ ه ق کال د شاه اشرف هوتکی
او نا دری قواؤ ترمنځ پکي جگړه شوی ده .

میر علم خان (۴۴) له پښتو جگ په تن
وشیږی (۴۵)

دکرمان کلا یی چور کړه ، نغاری یی
په تهران و هلی کیږی (۴۶)

که خپه (۴۷) دمهمان میدا نه خپه
په نادردی پښتون ست (۴۸) کی
شاه اشرفه (۴۹)

(۴۳) له پردو نه بیا هم مراد صفوی
لښکر دی .

(۴۴) میر علم خان ونه پیژندل شو .
(۴۵) | وشیږی ته په متن کی ریږدی
لیکل شوی دی .

(۴۶) نغاری وهل کیدل دشهرت گټلو
او دنامه تللو نه استعاره ده .

(۴۷) خپ = تیاره = دوپ او هم
اصطلاحاً غمجن او ویر ژلی محیط ته ویل
کیږی .

(۴۸) ست = تباه = تس نس
او قتل عام .

(۴۹) دا ناره هغه وخت شوی چی
دمهماندو ست په میدان کی افغانانو زیات
تلفات ورکړل ، داناره د ډیر تاثیر په حال
کی ویله شوی او هم څرنگه چی شاه اشرف
مخاطب او مسؤل گڼل شوی بنا یی دده
حربی خامی ته پکی اشاره وی .

که بناغلي دی نا صر زلمی بنا غلي
سیدال خیل نوم باندی با سی په
تهران باندی یی ډیر زلمی وزلی (۵۰)

سیدال خان ویل لښکر می سوږزی-بزی
(۵۱)

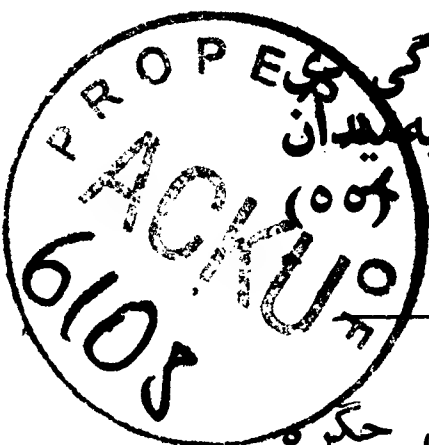
آزاد خان (۵۲) می چي تو ری شپی
وخو پ که ورخی

(۵۰) داناره هغه وخت شوی چی د
هوټکی دوری زامتو جنرال سیدال خان ناصر
په تهران کی د شاه اشرف له خوا دشهزاده
طهماسب مقابلی ته مامور شو، که څه هم
دطهماسب قواو ماته وکړه خو افغان هم
ډیر ووژل شول نو ځکه دناری ویونکی په
دی تلفاتو تاثیر ښکاره کوی .

(۵۱) بزی - بزی = ټوټی - ټوټی ،
مراد ترینه هغه تلفات دی چی افغانی
عسکرو ورکړی دی .

(۵۲) سلیمانخیل آزاد خان په تاریخ
کښی هم ذکر شوی دی خو دشفاهی روایت
په اساس سلیمانخیل آزاد خان دنا در
افشار له سقوط څخه ورسته هم د
آذربایجان په برخه کی شپږ کاله پاچهی
کړی او سکه یی وهلی ده او هم هماغلته
وفات شوی دی . له دی ناری څخه ښکاری
چی آزاد خان د هوټکو د اقتدار په وخت کی

آدم خان اند په (۵۳) ودي خيژ و لسي
دغه خاي د جگړي نه ؤ ، باندې خواړي
دي کړي پيري نا زو لسي (۵۴)

که لو گي دي د «مهمان» په سرلو گي پي
سیدال کړي نا صري خواړي ، پييدان
کي پروت سل کسه عمر زي دي (۵۵)

هم د سيدال خان تر سيو ري لاندې جگړه
کړي او له افغاني قواؤ سره ايران ته
تللي دي . بڼاغلي کهزاد په « مسکوکات
افغانستان در عصر اسلام » نومي رساله
کي د آزاد خان د تبريز ضرب سکه داسي
ښودلې ده :

دسکي په مخ : لااله الاالله محمد رسول الله .

دسکي په خټ : تاکه آزاد درجهان باشد

سکه صاحب الزمان باشد

(۵۳) ښکاري چي آدم خان اند په هم

دهوتکي قواؤ مهم رکن ؤ .

(۵۴) داناره دافغاني خوانا نودتلفاتو

په وخت کي دتاثري په سبب ويله شوي

او دآدم خان حربي ته ورته پکي اشاره

شوي ده .

(۵۵) داناره هغه وخت شوي چي

دمهماندو سنت په جگړه کي بيا هم افغانانو

دسيدال ناصر تر مشري لاندې دتور زو

دکموالي له امله زيات تلفات ورکړل .

با بول (۵۶) وویل سل می اینی خو رنی
وری (۵۷)

نیکان می مرو ر دی په میدان می
خورا ځ نه کوی گولی

چی پتی (۵۸) په سیدال خان باندی غوږی
کړی

د تو رو مشغو لا سو ه ، سیدال خان
دستی د ډال تنی و ر پری کړی (۵۹)
آزاد خان سلیمان نخیل بیامنکولی سری کړی
په منځ میدان و ر گه سو دمراد علی
(۶۰) غاړی یی بیخ کی و ر پری کړی

(۵۶) له بابول نه مراد بابو جان بابی
دی چی دتوری او قلم خاوند ؤ او په هوتکی
دوره کی یی زیاتی مبارزی کړی دی .
(۵۷) ددی مسری دا برخه گو نڼه

ده.

(۵۸) پتی دفتح عا میانه تلفظ دی او
بنیایی چی مراد فتح علی افشاروی .
(۵۹) داناره هغه وخت شوی چی
دنادر افشار له خوا دکلات دکلا دنیو لو
په نیت دفتح علی افشار تر مشری لاندی
هغی خواته فوج واستول شو دا وخت
دکلات دکلا سا تونکی سیدال خان نا صر
ټاکل شوی ؤ .

(۶۰) مراد علی هم دکوم، حر بسی
شخص نوم دی .

که پنگی (۶۱) د پر دیو تر ملاپنگی
ملو خان ور پسی سپور سو ، ملو گل
لا په وټا ک کی خنبلی بنگی

له جگری د پر دو لښکر فانی و و
خونا در (چی) دلت راغی دنا در راتگ
یو کا نی اسما نی و و

سیدال ویل په کلمومی پروښتون (۶۲) دی
دنیا د غم په ورځ پیدا ده ، دنیا ز منو
خای په خای باندی بیلتون دی

زه (۶۳) هله وم دخپل ورور مرگی نټلی
(۶۴)

د «میا نجی» (۶۵) مرگی می و کښی د

(۶۱) پنگی د سرمایی په معنی دی
چی مفرد یی پنگه ده .

(۶۲) پرو ښتون د پروښت په معنی
دی او مطلب یی په کلمو رو زل شوی
دی .

(۶۳) له «زه» نه مطلب بی بی زینبه
ده .

(۶۴) نټل دلوت کیدلو اوزبون کیدلو
معنی لری .

(۶۵) د میانجی اصلی نوم پیر محمد
او مشهور په میاجی ؤ ، پیر محمد میاجی
دهوتکی دوری یو روحانی او حربی شخص
اوملی مجاهد ؤ .

زړه ولسی (۶۶)

دلاور (۶۷) دهر و په منځ کی میانجی غواړی
میانجی پروت یوی گونښی ته ، د میانجی
په شهادت پښتانه زار ی .

د زعفران (۶۸) احسان می زړه دی وروره
وړی
یو می راو ستل و د یرو نه ، بل یی دی

(۶۶) داناره بی بی زینبی هغه وخت
کړی چي پیر محمد میاجی په ۱۱۴۳ هـ ق
کال دشیراز تر تخلیه کولو وروسته
د «فساد» نومی پله دساتلو په وخت کی له
نادری قواؤ سره تر جگړی وروسته وفات
شو .

(۶۷) داسری معلوم نه شو خوبنکاری
چی دهوتکی دوری له وتلو اشخاصو
څخه ؤ او د شاه اشرف دقوا ؤ په څنگ
کی دنادری قواؤ سره په مبارزو بوخت ؤ .
(۶۸) زعفران هم دهوتکی دوری یو
تکره او وتلی شخص دی چی په توره سر
بیره یی قلم هم په لاس کی درلود ، دپتمی
خزانی مؤلف د «عالم جامع الکمال» او د
«مدار المهمام او صدر الافاضل» په لقبو نو
یاد کړی دی .

د شاه محمود تا بوت راو پی (٦٩)

که زمري دی شاه اشرف دجنگ زمري دی
شاه اشرف ته کام را نغی ، دنا در په
اشرف خان حکه بری دی (٧٠)

حسین خانه خدای درو ستي دورور وار دی
(٧١)

اشرف و زی له سیستانه دمستنگ

(٦٩) داناره هغه وخت دبی بی زینبی
له خوا شوی، کله چی دشاه محمود تر وفات
وروسته دزعفران په وسیله دشاه محمود
تابوت کندهار ته راوړل شوی او هم یی
دمحمود هوتک کډې راوستی دی .

(٧٠) داناره هغه وخت شوی چی د
اشرف قواؤ ته خوڅو ځله دندری قواؤ
له خوا تلفات واوښتل او علت یی دا وچی
دکورنی اختلاف په سبب له کند هاره
دشاه حسین له خوا اشرف ته مرسته
ورونه لیرله شوه او دی په پردی وطن کی
دبنمن ته له محدودو قواؤ سره پاتی شو
خوله یو شمیر کمو سکرو سره دسیستان
له لاری کندهار ته را روان شو، خو په لار کی
ووژل شو .

(٧١) داناره دشاه اشرف آخر نی
حال بنیی ، چی دبلو څو خواته تی .

(۷۲) په لور روان دی (۷۳)

زینبو خوری په خه دی گریز زگیرویوی
که مامر نا در شاه نکسی خوری زما
به بیا په سر دتاگری وی (۷۴)

که ناورین دی په هو تکو بیا ناو ریندی
(۷۵)

ابراهیم خو اشرف و زنی، گرم سیل
ته ور ځی مخ ته آس یی زین دی (۷۶)

(۷۲) مستنگ اوس هم په دغه نامه
په بلوڅو کی واقع دی .
(۷۳) په دی ناره کی ځنی خلک سمهوا
داشرف نوم وایی چی صحیح ندی. (انجمن)
(۷۴) داناره د شاه حسین له خوا
خطاب بی بی زینبی ته دی (انجمن)

(۷۶) دا ناره دتأثر په حال کې ویله
شوی او پکې ښکاره شوی چی ابراهیم خان
دعبدالله خان بلوڅ زوی د شاه اشرف
وژلو ته روان شوی دی، دی سپری شاه
اشرف د ښوراوک په زردکو ه کی وواژه.
ځنی خلک سمهوا د ابراهیم پر ځای د شاه
حسین نوم اخلی، خو صحیح نده.
(انجمن)

که بکی (۷۷) پښتنی نجو نه دی بکی
نا در لو پی تر شاه برج (۷۸) کړی
زنبور کی (۷۹)

که اور دی دزینو په وړه کی او ر دی
پښتانه په غره کی تیت دی ، شاه حسین
له نا رنجه (۸۰) جنگ ته سپور دی

ته ډبر ی د خزی (۸۱) د سر ډبر ی
نا در را و ستی له د رو خوا و
لښکری (۸۲)

(۷۷) بك برنډ ید لو، منتظرید لو او
متوجه کیدلو ته وایی .

(۷۸) شاه برج دقندهار کلا یو برج
و، چی دقیتول دغره په لمن آباده شوی وه .

(۷۹) زنبورک توپونه داتلسمې پیړۍ
په جنگونو کی درنه و سله وه چی حتی
دندری قراؤ د تو پو نو دگولیدو وزن دهغی
وخت او و، اتو منو ته رسیدده .

(۸۰) نارنج د هوتکی دو ری مشهوره
ماهی ده چی تر اوسه یی هم خرابه
دقندهار په زاړه ښار کی شته .

(۸۱) خزه : دښکار او جنگ پټ او
محکم ځای .

(۸۲) کله چی نادر د کند هار مشهوره
کلا محاصره کړی او له هری خوا یی حملی
پری کولی ، داناره ویل شوی ده .

که مرگی دی دساگزو دنیا ن مرگی دی
نه حسین دهر گ و پدی ، نه اشرف په
پښتو با ندی هلکی دی (۸۳)

شاه حسین و یل اشرف ته بدی ردی
یو می ورور رو زلی ندی بل یی
پر یشو دی زما د وریر و کله دی (۸۴)

زینبی ویل نن می زړه له غمه بچ دی
حسین گل (۸۵) تو ره ښکاره کړه ، له
نادر یی دپښتون اخیستی غچ (۸۶) دی (۸۷)

(۸۳) دا ناره د هوتکو نا کا می

ښیی .

(۸۴) په دی ناره کی هغه وخت

تمثیل شوی چی محمود په اصفهان کی مړ
سو او کله یی هوری وی .

(۸۵) حسین گل دزینبی له خولی

شاه حسین ته خطاب شوی چی دمینی ،

تجلیل او تحبیب له پاره گل پکی زیت

شوی دی او دورور سره دمشری خور

دمینی ښکارندوی دی .

(۸۶) غچ = کینه = بغض = انتقام

= عناد = دښمنی او حتی کله - کله

دجنگ او جگری په مفهوم هم استعمالیږی .

(۸۷) داناره هم هغه وخت دی بی

زینبی له خوا شوی کله چی حسین دنا در

مقابلې ته ملاوتړله . (انجمن)

دښالم (۸۸) په کور کې جوړځدای څه فتور
(۸۹) کې

يو وار ولاړ محمود له منځه بيايي مړاشرف
باتور کې (۹۰)

شاه حسين ويل په نادر بنو وټولروخي
(۹۱)

خو زما قوم نا پوه ؤ، نا درما ته کړه
زما ملا په خپل توخي (۹۲)

حسين خان ويل څه نادر څه يې بری دی
چی په جنگ کې يې نا در و ليد و ويل
هيڅ شک نشته شين ز مری دی

(۸۸) دښالم خن دمير ويس نيکه
پلار او د شاه محمود اوشاه اشرف
نيکه دی .

(۸۹) فتور دگړو ډی ، بی تر تیبی
خرابی او خلل په معنی دی .
(۹۰) داناره هغه وخت شوی چی د
دښالم خان په کورنۍ کې د شاه محمود او
اشرف په مرگ فتور لويديلی دی .
(۹۱) روخي = لوری = طرفونه =
خواوې .

(۹۲) ښکاری چی دنادری قواولهخوا
په جنگ سر بيره دافغانانو دبی اتفاقی
له پاره هم کار کیده چی یو توخي هم
د شاه حسين مخالف شوی وو .

اورولی پښتنو مردك ډ بـري (۹۳)
 نا در با سي د دو و غروتر ترخ (۹۴)
 لښكري
 چي نا در تر غره ايستلي رسالي (۹۵)
 دي
 سيدال باندي وروزي دنا در په او
 ستوربل (۹۶) باندي حملي دي
 گر زوله سيدال اسپه لنډه - لنډه
 شاه حسين هم ورو ووت ايرانيان
 يي تر نا دره كړه په منډه
 كه جنگه دورخي (۹۷) سخت، جنگه

(۹۳) له مردك او ډبرو نه گولي او
 تيزي مراد دي چي ښكاري پښتنو دنادري
 قواؤ په مقابل كي په گو ليو سر بيره حتي
 له ډبرونه هم كار اخيستي دي .

(۹۴) ترخ دخنك ، طرف او لور په
 معني دي ، خو دلته دغرو دمنځ معني
 وركوي .

(۹۵) رسالي = سپاره = پوځونه
 او لښكري .

(۹۶) اوستور بل : د لښكرو وروستي
 صف .

(۹۷) كه څه هم دا كلمه ورخي ليكله
 شوي خو څرنگه چي مسري يي سكته
 كړي نو ښايي چي ددي كلمي اصل بل څه
 اودري سيلا يي كلمه وي .

ليونی له ډيرم گروهه (۱۰۲) پښتنی دی
 محمد خان (۱۰۳) نادر نیو لی، په پښو
 کی یی بی ډوله زو لنی دی (۱۰۴)
 پښتنی لا دسیدال په سترگو زا پی
 دنا درله کام نه نور سپین ږیری ،
 غوا پی (۱۰۵)

اوپه ناره کی ددی لشکر کشی علت
 دانبودلی شوی چی نادر دسلیمانحیلو ،
 اندرو او سهاکو د مخنیوی په غرض داکار
 کړی دی .

(۱۰۲) گر وم : غم .
 (۱۰۳) محمد خان د شاه حسین هوتک
 زوی وچی دکلات دکلا په ساتلو کی له
 سیدال خان ناصر سره یو ځای وکله چی
 نادری عسکرونو مو پی کلافتح کړه ،
 محمد یی هم بندی او بیا وروسته یی له
 شاهي کورنی سره یو ځای ما زندرا نته
 تبعید کړ .

(۱۰۴) څرنګه چی محمد د شاه حسین
 زوی او یو نازولی هلك و. نوځکه دناری
 ویونکی چی دده په پښو کی دغلیمانو لویی
 او بی ډوله ځولنی و ینی له ډیره تاثره
 پورتنی ناره کوی .

(۱۰۵) داناره هغه وخت شوی چی
 نادری قواو دکلات کلا فتح او نو میالسی
 افغانی جنرال سیدال ناصر یی اسیر کړ
 چی بیا وروسته دنادر افشار په امر ددواړو

له زهر يانو سوي خالي دهيواد درگي (۱۰۶)
نا در وکښي د سيدال مير ني ستر
گي (۱۰۷)

له زړا دپښتنو په مخ سر پاږي (۱۰۸)
د سيدال ستر گي نادر ايراني کاږي (۱۰۹)

که گډي په غلجي بد بختي گډي
ځکه ولي نا در ښار دغره له
ډډي (۱۱۰)

سترگوله نعمت نه محروم کړي شو .
(۱۰۶) درگي ، ځنگلو نه .

(۱۰۷) داناره هغه وخت شوي کله
چي سيدال خان دکلات دکلا له اشغال نه
وروسته دنادري قواو په لاس اسير او
دنا در افشار په امر ددواړو سترگو له
نعمت څخه محروم شو .
(۱۰۸) سر پاږي يوه ناروغي ده چي
مخ او سر پکي پر سيزي .

(۱۰۹) داناره هم د سيدال خان د
سترگو کښلو په موقع شوي ده .
(۱۱۰) داناره هغه وخت شوي کله
چي له يو نيم کلني محاصري نه وروسته
دکندهار په کلا دنادري قواو سختي حملي
شروع شوي او دغره له خوايي پر ښار
گولي او زولي .

خدايه څه سوه زر ملي پيا ده او پلي
شاه بروج نا در کوره کي ، اوس دغره
څه دنا رنج سرو نه و لي (۱۱۱)

که خلاصی کړی نا در کړی خلاصی لاری
تر هوتک اونا صر جار سم دټو پکو
لا مضبو طی کوی واری (۱۱۲)

که حوری دهو تکو بنځی حوری
په منځ میدان ولاړی له دښمن سره په
کلکه (۱۱۳) وهي توری (۱۱۴)

(۱۱۱) داناره هم دکنده هار دکلا
دیوی برخی داشغا لیدلو په موقع شوی او
په همدی موقع نادری قواؤ دنارنج مشهوره
مانی تر اور لاندی ونيو له .

(۱۱۲) داناره هغه وخت شوی چی
نادری قواؤ له هری خوانه دکنده هار دکلا
لاری خلاصی او کلایی فتح کړه خو بیا هم
هوتکی او ناصری تور زنو له دوی سره
په کلکه جگړه کوله .

(۱۱۳) په اصل متن کی دا کلمه
«کله - کله» لیکله شوی .

(۱۱۴) داهم دکنده هار دجنگی کلاله
اشغال نه وروسته ویله شوی چی په دی
موقع په پښتنی خوانانو سر بیره پښتنی
بنځمنو هم په جگړه لاس پوری کړی و .

که کا فر دی غلجی ټول په زړه کافر دی
شا ه حسین ته څو ک را نغله په وژ لو
یی یو هوتک او بل نا صر دی (۱۱۵)

که اور دی د زینو په وره کی او ر دی
ایرانیان په ښار گډه یز ی ، شاه حسین
له شاه د رج میدان ته سپور دی (۱۱۶)

که چټی (۱۱۷) د شاه حسین توری چټی
ایرانیان ځنی په شا سو و د « سورکی »
په حدی جوړی د پرو کو ټی (۱۱۸)

(۱۱۵) داناره هغه وخت شوی چي
دنادرۍ قواؤ مقابلی ته یوازی هوتک او
ناصر پاتی وو .

(۱۱۶) داناره هم هغه وخت شوی
چي نادری عسکرو د کند هار جنگي کلا
اشغال کړه او شاه حسین هوتک دمقابلی
په غرض په آس را سپور او د جگړی په
میدان راگه شو .

(۱۱۷) دلته دچټ کلمه دښی ، قوی
او خوړونکی توری په معنی استعمال شوی
ده ښایی خټی وی ، یو هغه توره چي دښمن
خټی .

(۱۱۸) داناره هم دایرانی او افغانی
تورزنو دتن په تن جنگ په موقع ویله
شوی خو « سورکی » معلوم نه شو چي کوم
ځای ته ویل کیده .

په شاه برج کی زینه گړندی ښوړی
په خپل کام باندی زا پی له هر خوا
گولی پی (۱۱۹) او ری (۱۲۰)

خو ګ خبر وو چی تقدیر به کوی داسی
شاه حسین به نادر نسی بیا بی (۱۲۱)
لوری دایران ته بندی باسی (۱۲۲)

که ولاړی شاه حسین ولاړ په ارمان کی
ده ویل کام به می راسی دنا در اوما
به جنگ وی په میدان کی (۱۲۳)

(۱۱۹) پی دپه پی مخفف .
(۱۲۰) داناره هغه وخت و یله
شوی چی بی بی زینه دافغانی ځوانا نو
دلیدنی له پاره چی دنادری قواؤ ته خواوړل
شوی وو ، میدان ته راو تللی وه .
(۱۲۱) بی دپه پی مخفف دی .
(۱۲۲) داناره هغه وخت شو ی کله
چه شاه حسین هوتک په ۱۱۵۰ هـ ق کال
دنادری قواؤ په لاس کی اسیر پروت و
اوله خپلی ټولې کورنۍ سره دایران
مازندران ته تبعید شو .
(۱۲۳) داناره هم دهغه تاثیر په اثر
شوی چی دنادری قواؤ او دهو تګو جګړی
جاری وی او شاه حسین دپښتنو دنور
کومک آرزو در لوده .

دنا در چي آرزو دهند په خوا سته (۱۲۴)
بل څوك نه دی ځنی پا تی «غنی جان»
او «پیر محمد» (۱۲۵) و رو لی لاسته

که لښکره دنا در بد م لښکره
نه زلمیان په ځای ویده سو ونه
وشت (۱۲۶) څه لاس د پیغلو له ځیگره

که غور ځی په قیتول (۱۲۷) کی گو لی
غور ځی
شا گل (۱۲۸) پروت کا به بر یتو نه
یی له پښو تر سره گر ځی

(۱۲۴) کله چی نا دردکندهار ترفتحی
وروسته دهند دنیو لو په نیت د ډیلی په
لور روانیده ، ویله شوی ده .

(۱۲۵) دا دواړه کسان و نه پیژندل
شول چی څوك دی؟ بنیایي مراد غنی خان
دالکو زو مشروی .

(۱۲۶) وشتت جدا شو په معنی .
یعنی دپیغلو لاس له زړو نه بیل نه شو او
تل به یی له ډیره درده او دوکه زړو نه
نیولی وو .

(۱۲۷) قیتول دهغه غره نوم دی چی
دکندهار لویه جنگی کلا پری آباده وه .
(۱۲۸) داسپړی هم و نه پیژندل

شو .

که بده شاه حسینه ! و روره بده
په یو کال نا در مات نه سو باندي
وژنی ولی قوم تر ابده (۱۲۹)

په ملت (۱۳۰) سهاك دتو رو پلو شیدي
ډال (۱۳۱) یی هم اتاك (۱۳۲) پاته خو
په لاس یی دنولادو دسکلی (۱۳۳) دی
که زوره دخا لقله لویه زوره
چا لید لی زینو به (۱۳۴) وه ، نن تر
بنارو زی تپیا نو ته سر توره (۱۳۵)

(۱۲۹) داناره بی بی زینبی دکندهار
له یوکلنی محاصری نه وروسته په خپل
ورور کړی ده او اخطار یی ور کړی چی
ستا دمقاومت نتیجه دخوا نانو له قر بانی
نه پرته بل څه نه ده .

(۱۳۰) داسپړی هم ونه پیژندل شو
خو بنکاری چی په کام سهاك او دملی
مجاهدینو لوی رکن ؤ .

(۱۳۱) ډال د سپر په معنی دی .
(۱۳۲) اتاك داطاق مفعن او عا میانه
شکل دی .

(۱۳۳) دسکلی ددستکشوپه معنی دی .
(۱۳۴) زینو به دزینبی یو تلفظ دی .
(۱۳۵) داناره هغه وخت شوی کله
چه بی بی زینبه دکندهار دکلا له اشغال
نه وروسته دپښتنو تپیانو دلیدنی له پاره
راوتمی وه

که تنگ دی نادرخان په ژوند کې تنگ دی
په زور راغی دینار منځ ته په برج او
د پنام باندې یې جنگ دی (۱۳۶)

که اړه (۱۳۷) پښتون تر بنځه وه اړه
نا در کړه شروع له در و لور
جگړه (۱۳۸)

که زور دی دېدی (۱۳۹) په برج زور دی
شاه حسین (۱۴۰) ..

که خاله ز په می دی دغمگی خاله
ما وی را به سلیمان نخیل سی او س
خبر سوم له پند والی د سیدانه

که خیال سو دنا در دغسی خیال سو

(۱۳۶) داناره هغه وخت شوی چی
نادری قواوی دکندهار په کلا را دننه
شوی او دپناه په برج او نو یی دگو لیو
اورول شروع کړل .

(۱۳۷) اړه = محتاج او مشغول .

(۱۳۸) داناره هغه وخت شوی چی
نادر دکندهار په جنگی کلا له درولو رو
سخته جگړه روانه کړه .

(۱۳۹) دېدی برج دکلای برج ته

وایی .

(۱۴۰) دامسری نوره تر لاسه نه

شوه .

اوس به ز ر قند هار خلاص سی چی په
دوا پو ستر گو پو ند جنگی سیدال سو

زینو بی له زړا و یا ست، تور کسی
وی و یل سلیمان (۱۴۱) رانغی، نا در
زور سو او س زما د پلار بنار نسی

نا در خان چی وکا ته دافغان ننگ ته
په دی پو هسو جنگ او ب دیز ی، سلیمان
نخیل، اندر، سهاک راخی دی جنگ ته (۱۴۲)

شاه حسین ویل دنادر بیدوی ده شکه
(۱۴۳)

(۱۴۱) داناره هم هغه وخت شوی
چی دهوتکو په مرسته سلیمانخیل رانغلل
او دوی یوازی له ډیری کمی قوی سره
دنادری لښکرو په مقابل کی پاتی وو .

(۱۴۲) داناره هغه وخت شوی چی
نادر فکر وکړ چی دی جنگ ته بنایي
دا قا مونه هم راشی نو ځکه یی ددوی
دمخنیوی په غرض دفتح علی په مشرۍ
دکلات دکلا په لور لویو په قوه واستو له .
(۱۴۳) دایوه اصطلاح ده چی دلته
دنادر د بخت دبیداری په معنی استعمال
شوی ده .

سليما نڀيل ، اندر دانڱلو ، په بنگو
(۱۴۴) تر ڪي ولو يده څه ٽڪه (۱۴۵)

(۱۴۴) دښاغلي غلام محمد تر ڪي په
قول بنگو ديوه مشهور تر ڪي نوم دي چي
له همدې کورني څخه بيا د«صاحب جان»
په نامه يوه بل شخص دانگريزانو په
جگړه ڪي هم برخه اخيستي ده او په
کند هار ڪي دابدله دده په نامه مشهوره وه
«مسته ساب جانه غازي جنگ پر لاهور
دي».

(۱۴۵) ٽڪه = تندر .

يادونه

څرنگه چې د طباعتی مشکلاتو په
اثر ددی رسالې پاورقی په پرله پسې
ډول نیول شوی چې ځینی یی بی له دی
چې کومه اشاره ولری بل مخ ته غزول
شوی دی؛ نو هیله ده چې محترم
لوستونکی به د پاورقیو تسلسل په
نظر کی ولری .

دخړ خلاوځای

غازی محمد جانخان واک، دپارک
هوټل په لاندینی پورکی :
«پښتون کتابفروشی»